

Monika Głazik: *Ostatni Pan na Bychawie, Antoni Budny (1861-1943)*

Bychawskie Towarzystwo Regionalne, Bychawa 2013, stron 271, ilustracji ok. 150, tabel 28, duża bibliografia.

Bychawa to małe miasteczko położone w południowej części powiatu lubelskiego, a w przeszłości duże dobra ziemskie, należące kolejno do różnych rodzin szlacheckich. Przez ostatnie półwiecze swego istnienia dobra Bychawa należały do Antoniego Budnego, który je nabył w roku 1890. Dobra te liczyły wówczas 1861 mórg (1023 hektary) i tylko nieznacznie uszczuplone dotrwały do reformy rolnej w 1944 roku, kiedy to obejmowały 824 ha. Antoni Budny urodził się 15 lutego 1861 roku w Sieluniu, w guberni łomżyńskiej, w rodzinie ziemiańskiej Teofila Mikołaja Budnego. Po ukończeniu Instytutu Gospodarstwa Wiejskiego i Leśnictwa w Puławach oraz odbyciu kilkuletnich praktyk rolniczych rozpoczął samodzielną gospodarkę w Bychawie, rozwijając na wielką skalę hodowlę zarodową bydła mlecznego, owiec a zwłaszcza trzody chlewnej i koni. Opierał się głównie na materiale zarodowym sprowadzonym bezpośrednio z Anglii, który służył mu do produkcji własnych pod-odmian. W oparciu o świnię „wielkie białe angielskie” wypromował świnię „bychawskie”. Były to okazy rzeczywiście bardzo wielkie, gdyż tuczniki osiągały wagę 600-700 kg. Na przełomie XIX i XX wieku świnię „bychawskie” stały się sławne nie tylko w Kongresówce lecz i w Rosji, gdzie były prezentowane i nagradzane złotymi medalami na wystawach w Charkowie, Kijowie, Moskwie, Rostowie etc. Pierwsza Wojna Światowa przyniosła w Bychawie (podobnie jak w całej Kongresówce) wielkie straty materiału zarodo-

wego. Antoni Budny w latach dwudziestych musiał stopniowo odbudowywać swoje stado trzody chlewnej, oczywiście w oparciu o import z Anglii. Podobne potoczyły się losy hodowli koni pełnej krwi oraz pół krwi angielskiej w Bychawie: sukcesy przed Pierwszą Wojną, duże straty w czasie tej wojny i odbudowa w okresie międzywojennym. Hodowla koni prowadzona była wielokierunkowo. Przemyślane krzyżowanie, odpowiednie żywienie a następnie szczegółowa selekcja pozwalała na racjonalny podział przychowku na wyścigowe, pociągowe do zaprzęgów, a także remontowe dla potrzeb wojska. Prowadzenie na wielką skalę hodowli wiązało się bezpośrednio z zaangażowaniem w działalność społeczną, zwłaszcza Lubelskiego Towarzystwa Rolniczego (i organizacji pokrewnych), w organizowanie bądź aktywne uczestniczenie w wystawach rolniczoprzemysłowych, pokazach hodowlanych i wyścigach konnych. Antoni Budny zaangażowany był także w działalność społeczną na rzecz gminy i parafii w Bychawie.

Antoni Budny niemal do końca życia był bezżenny, gdyż związek małżeński z Marią Derewicz zawarł dopiero 6 marca 1943 roku, a zmarł w Lublinie 24 listopada tegoż roku. Niespełna rok później, 7 października 1944 roku, dobra Bychawa została przejęta na cele reformy rolnej. Większość użytków rolnych została rozparcelowana, a resztówkę objęła Państwowa Hodowla Koni w Bychawie dysponująca pięćdziesięcioma końmi z dawnej hodowli Antoniego Budnego. Trwało to tylko dwa lata, gdyż resztówka szybko została zdewastowana.

Marek Łoś